

ՆՈՐ-ԴԱՐ

№ 161 ՏԱՄՆԵՒԶԻՆԳԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ Հարաբ, 5 Ապրիլի

1898

Հարաբ, 5 Ապրիլի ՏԱՄՆԵՒԶԻՆԳԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ № 161

Տարեկան 10 ռուբլի, վեց ամիսը 6 ռուբլի, երեք ամիսը 3 ռ. 50 կ. Թիֆլիսում ամիսը 1 ռ., հասու 5 կ. Բաժանորդը գրում են Թիֆլիսում միմիայն խմբագրատունը:

Խմբագրություն հասցեն՝ Тифлисе, Редакция „Норъ-Даръ“

կամ Tiflis, Rédaction „Nor-Dar“

Խմբագրությունը բաց է ամեն օր (բացի տոն օրերից) ժամը 9-ից մինչև 2-ը: Յայտարարությունները ընդունում են ամեն լիզուներով: Յայտարարությունները ընդունվում են 24-րդ լիզուները համար՝ կրկնապատկելով:

Սեպտեմբերի 1-ից ց31-ն դեկտեմբերի «նոր-դար»-ին բաժանորդ են գրում եւ վճարում են 4 ռուբ. 50 կոպ.:

ԲՈՎԱՆՈՐԴՈՒԹԻՒՆ

Առաջնորդողը. — Հայոց թատրոնի գործը:
Բրոնիկոն. — Լուրեր:
Վերախառն. — Հայրապետը Հուշում:
Թիֆլիսի կյանքը. — Նամակ Փրոսկոպիցի:
Մատենական օտարական. — «Братская помощь»-ի մասին:
Գաղափար. — Կոնֆերանսի խնդիրը: Քրիստոնեաների ջարդը Կանդիայում: Օմիլյուսի նուաճումը: Գրքային գործը:
Խառն լուրեր:
Հեռագրի մասին:
Նամակ խմբագրությունից:
Փետրվարի 1-ին. — Թե ինչ հետևանքներ ունեցավ նախկին պուրը 11 կոպեկի դառնալը:
Տեղի կատարում:
Յայտարարություններ:

Թիֆլիս, 4 սեպտեմբեր, 1898 թ.
ՀԱՅՈՑ ԹԱՏՐՈՆԻ ԳՈՐԾԸ

Աշխատանքի սկսում է և շուտով կրթացում է թատրոնների դերերը:

Թատրոնի և իտալական օպերաների ներկայացումն ապագային:

ՓԵՅԼԻԵՏՈՆ

Թե ինչ. — Հեռագրի մասին: Օմիլյուսի 11 Կ. ԳՈՐԾԸ

(Նամակային աշխարհից)

Մեկը փոքրագույնագույն է իւր նախնիների բարեկամին:

— Ա՛յ, բարե, ինչպէս ես, ինչպէս է ամեն ինչը:

— Վատ է, շատ վատ է, — պատասխանում է նախնիները, որը այդ բոլոր լինելովստի իր խոր մտածողների մէջ:

— Ի՛նչու, ի՛նչ է պատահել:

— Այսօր ընկաւ հորի մէջ:

— Ա՛յ, ի՛նչ ես ասում... Յետոյ, հանցի:

— Ո՛րտեղից հանցի... Յոյս չ'կայ...

բանը բանից անցել է:

Բարեկամը դժբեր տխուր արտայայտություններ սեղմում է նախնիների մէջ:

— Աստուածանից միմիայն, աշխարհում ամենքս էլ մեռնում ենք, բայց հորի մէջ ընկնելը դարձաւ ինչ է... — Ի՛նչ... Աստուածանից միմիայն, Թե մասին ես խոսում:

— Գու՛ չ'ասացիք, թէ կինը հորն է ընկել:

— Տո՛ւ, ես ըստ իմ (կացնի) մասին եմ խոսում. կոտորելը հորի մէջ է մնացել:

!!!.....

Մեծանից պէտք է հետեւալ խրատականը դուրս բերէք. — Նախնիները հանգիստիս ոչ ոքի և ոչ մի բանի մասին մի հարցնէք ու մի խօսէք, բացի իւր հորերից:

հովուած է: Բացի արքունական թատրոնից, վրաց ազնուականների թատրոնում էլ տեղի կունենան, ինչպէս իմանում ենք, օպերաների ներկայացումներ:

Պիտի լինին և վրացերէն կանոնադրող ներկայացումներ:

Հայոց թատրոնի, հայերէն ներկայացումների մասին խօսք չկայ: Զատ կարելի է և հաւանական է, որ անգործ մնացած հայ գերասաններն ու գերասանուհիները միանան և ընկերական հաշուով ներկայացումներ տան՝ օգուտն և կրամ վնասը իրենց վրայ առնելով, բայց հայոց իրաւաստիական ընկերություն կամ հայոց թատրոնը պահպանող, թատրոնի գործըն առաջ տանող մի մասնաժողով չէ յայտնուում:

Այդպիսի մի մասնաժողով գոյություն ունի Բագրի հայ հասարակության մէջ, որ, ինչպէս դիտենք, հայերէն կանոնադրող մատերական ներկայացումներ է տալու այս ձևով, բայց թէ ինչպիսի պիտենք, ի՛նչ ոյժերի մասնակցություն — մանրամասնություններն յայտնի չեն մեզ:

Գիտենք, որ հայոց թատրոնը կորցրեց իւր սակաւաթիւ, աւելացնենք՝ և առ այժմ ան-

փութալիս, ոյժերից մէկը: Թուրքները մեռաւ, նրա տեղը ոչ ոք չկայ, որ բռնէ: Արասական մեռաւ, նրա մահից յետոյ ստեղծի պէս բազմացան մեր արտիստները, բայց նրա տեղը ոչ ոք չկայ: Աստղիկը մեռաւ, նրա տեղն էլ բաց է մնացել:

Մէկ Սիրանուշէն է մնացել, նրան էլ երեք կը հալածեն:

Ցաւալի չէ, որ մեր կուլտուրական և կենսի պիտենք է ամեն ասպարեկում մեռնողների տեղը բռնող չի լինում:

Մեր ժամանակում խօսքն արդէն գործ է համարւում, և խօսքով բոլոր մեր միջազգային տիրացուները թէ՛ աղիւս մարդիկ են, թէ՛ առաջադէմ են, թէ՛ հայրենասէր են և թէ՛ մեծ գործեր են կատարել:

Մեր հասարակությունը մի տեսակ հիւանդոտ դրութեան մէջ է, հետեւաբար, չպէտք է վարժանաք, այլ ցաւով պէտք է խոստովանենք, որ մեր բոլոր բարենպաստակ հաստատությունները, ինչպէս և թատրոնը, պէտք է որ անկման վիճակի հասնեն:

Եթէ այդ հասարակությունը հիւանդոտ է, պէտք է նրա համար և նրա աշխատությունները:

— Ամենալաւ միակերպ ընդ է, — հարցնում ես բազմաթիւներին:

— Փոքրամիտ իմիջութեամբ լուրջ դրուողը:

— Իսկ ամենալաւ հոգը որն է — վարդիւնը, մեղակիւնը, թէ՛ շուշանիւնը:

— Ամենամեծը հոգը նախ ի հոգն է, ի հարկէ:

Մի փոքրիկ գիտական հետազոտություն:

Նախնիները Մ. ի դէմքի երկարություն է 18 սանտիմետր, լայնությունը 15 սանտ.: Յանկարծ հետախույզի դանդաղը գրեգորյան է:

— Որտեղից էք խօսում:

— Բաղադրանք: Աղա, դու ըս:

— Ի՛նչ կայ:

— Փայտանը խմբում, աղա:

— Փոքրամիտ...

— Հա:

Աղէն գրակը վերցնելով, գծի պէս, դուրս է վազում կանաչների:

— Է՛յ, ֆայտան, ի՛նչ տաւ Բաղադրանքի տանիս:

— Հինգ մանկէթ:

— Տաւը կրտսմ, շուտ բշի:

Աղի կերպարանքը փոխուել է: Երեսի երկարություն էր 14 սանտ., լայնությունը 20 սանտիմետր:

Վերջապէս տեղ է հասնում: Յիրաւի շատուրան է խլում, բայց մաքուր չուր աւաղի ու քարերի հետ խառն:

Աղի կերպարանքն է՝ երկարությունը 25 սանտ., լայնությունը 10 սանտ.: Այդ օրը 40 տարեկանից դառնում է 50 տարեկան և «աղի» տեղ, այժմ «ապէր» են կոչում նրան:

Բազում մի նոր հիւանդություն է ե-

պահպանող հաստատություններն էլ հիւանդ վիճակի մէջ լինին:

ՔՐՈՆԻԿՈՆ

Նորին Կայսերական Բարձրութիւն Մեծ Իշխան Ալեքսանդր Միխայլովիչը հաճել է 200 ը. նշանակել ուստայ պալատի ծախան ընկերություն հովանի ճիւղին՝ լրիւ կամ մաս-մաս պարզ և աղաւ Կովկասի պալատի ծախան 2-րդ ցուցահանդէսի այն ամենալաւ էքսպոնատների համար, որոնք ի ցոյց կը լինին դրուած սերմերի, ծառատունկերի, իրեն զարդարանք ծառայող բոյսերի, արդիւնաբերական և դեղերի համար գործածուող բոյսերի բաժնիներում:

Ցուցահանդէսը կը բացուի այն տարւոյ հոկտեմբերի 1-ից, կը տեղի մինչև նոյն ամսի 15-ը և կը գտնուի Մեծ Իշխան Ալեքսանդր Միխայլովիչի հովանաւորութեան տակ ի ցոյց դնելու համար կարող են ներկայացնել պարտիզպահական, պալատական, պարտաւարական, բանջարանային, դրեքորական, մեղրարտական, շերտապահական ամեն տեսակ բերքեր, արդիւնաբերական բոյսեր — բամբակ, ծխախոտ, զաֆրան, օսկիւն, մատուցողի արմատ և այլն, դեղերի և հոտաւէտ բոյսեր և այլ բոյսերից շինած նիւթեր, շորագործ մըրգեր, մուրաբանք, կոնսերւներ, սերմեր, զրուստանական գործիքներ և այլն: Տեղը տրուած են ձիւ: 2ըփշացող էքսպոնատների ընդունելությունը սկսուած սեռ) մասնիկը: Մի գիշերուայ մէջ ամուսինը ծախում է և կընդ առնում է խառնութիւն: Մի ամսից յետոյ մի խառնութիւնը դարձաւ երկու խառնութիւն: Գ. Կողպուտանին այժմ բարե տուողները գլուխները 1/2 վերջի տեղ, 4 վերջի էին խառնարում:

Անցաւ մի երկու տարի: Մի գիշերիկ առաւօտ նշանատախտակի վրայ գրուած Բ. տարն էլ շնչուց ու գրուց Գ. Յայտնուց ու «Օձ»-ն էլ է սնանկացել: Խեղճ կինը, գործերը անաշուղ գնալու պատճառով, ծախում է խառնութիւն սկստուրի վրայ և... մոտացութեան պատճառով պարտքերը չի վճարում: Երբ հարցնում են թէ՛ ուր են փողերը, ասում է, որ սանձախնդրի ու ասորիների պարտքերն է տուել:

Մի քանի ամիս էլ անցելուց յետոյ, երկու խառնութիւն դառնում է երեք խառնութիւն, բացի դրանից, 8 տարեկան որդին էլ սկսում է նախկին հոր փորել: Այժմ բարե տուողները պ. Կողպուտանին տեսնելու գտնելները վերցնում են և, ինչպէս լսել եմ, հաստատ որոշել են նախկին դուրս եկած ժամանակը, բացի գրակը վերցնելուց, մի երկու արշին էլ մէջքներից կտանալ:

Ես մի երեկի գիւտ եմ արել, որը թէ՛ Բաղադրանքը հարգաբարձու եմ, սակայն շատ լինելու եմ, ուրիշին չ'ասէք ու մեր մէջ մնայ: Իմ գիւտն այն է, որ մաքուր կարող է խմել, թէ՛ գետնի տակին ինչ հանքեր կան և որպիսի քանակութեամբ: Օրինակի համար, ուզում եմ խմելու որտեղ են գտնուում Աղի-բոնան թերակղզու վրայ նախնիներ հանքեր: Դրա համար հարկաւոր է թերակղզու շափ, մի աղալիկայ լուսանկար:

է սեպտեմբերի 1-ից, իսկ փշացող էքսպոնատները կընդունուեն սեպտեմբերի 25-ից և ցուցահանդէսը ամբողջ ժամանակ, այսինքն մինչև հոկտեմբերի 15-ը:

Երեկ, սեպտեմբերի 4-ին, Թիֆլիսի նահանգապետ պ. Բիկովը Գաբաի երկաթուղով գնաց Բորչալուի գաւառը նոյն տեղում և շրջակայքում շարունակ կատարուող աւազակութիւնների առաջն առնելու համար միջոցներ ձեռնարկելու:

Նախանցեալ չորեքշաբթի, օգոստոսի 26-ին, սուլթան Աբդուլ-Համիդի գահաւարութեան տարեդարձին Գ. Պոլսը թէ՛ և զարդարուած է եղել զրօշակներով և երեկոյան էլ հրավառութիւն է տեղի ունեցել, բայց այդ ուրախութեան տօնին չատեղը սոյո զգեստներ են հագել. չը հաշուելով Փոքր-Ասիայում տիրապետող սովը, նոյն այդ գիշերը Գ. Պոլսի «Բէյլի-Դէրէ» թաղում, որը նաեւ եւրոպական ներկայացուցիչների ամառային բնակավայրն է, սարսափելի հրդեհ է բռնկւել, որի ժամանակ այրուել է 400 տուն, կրակին զոհ են գնացել 50 հոգի և բազում ընտանի կենդանիներ:

Լուրերին նայելով՝ մտադրութիւն կայ վերականգնելու հրեական ուսումնարանները, որոնք կոչւում են «Թալմուդ-թոբ»:

Այդ ուսումնարանները վերածուելու են սովորական սկզբնական ուսումնարանների, ուր, ի միջի այլ առարկաների, կաւանդուի նաեւ հրեական լեզուն:

Բաթումի հայոց նախկին եկեղեցական ծխական գաղթի շինութիւնն առ ժա-

շական թիթեղիկ պատրաստել: Պատրաստելով թիթեղիկը, հարկաւոր է թերակղզու դէմ առ դէմ, այսինքն Ամերիկայում, գուցէ և Ուկրաինայում (մեր աշխարհը ինձոք չէ, որ մախթով ծաղիւս, տեսնես ծայրը որտեղ է դուրս գալիս), բայց թողնել Ռեօնդենիան ճաւաղայինները: Այդ ճաւաղայիններն անցնելով երկրիս միջով՝ մէջն եղած-չեղածը դուրս կը բերեն լուսանկարական թիթեղիկի վրայ:

Թէպէտ ասացի, որ այս իմ գիւտն է, սակայն բուն միտքն ուրիշն է պատկանում: Մի գիտնական լրագրում, ուր բերուած էին գնահատական կարծիքներ Ռեօնդենի գիւտի վերաբերմամբ, մէկը յայտնել էր, թէ այժմ կարող ենք խմելու, թէ՛ ինչ հանքեր են թաքնուած հողի տակ: Ան այդ նշանաւոր միտքն առիթ տուաւ ինձ իմ գիւտն անելու համար:

— Հայրիկ իրտեղ է գտնուում Հայաստանը, — հարցնում է որդին հորից:

— Բաղադրանք, բայց ջան, Բաղադրանքում:

— Բաղադրանքում...

— Այո, գաւազաւ Աւետարանից գիտենք, թէ որտեղ գտնուում է դրախտը, այնտեղ էր Հայաստանը, իսկ որովհետեւ դրախտն այժմ Բաղադրանքում է, ուրեմն Հայաստանն էլ այնտեղ է:

Սուտ չեն ասել թէ՛ ubi bene ibi patria.

Կոմս Դէլա Զէլլանիերի:

մանակ յատկացրած է տեղումն նորաբայ քաղաքային աղջկանց ուսումնարանին, որը առաջինկայ երեքշաբթի, սեպտ. 8-ին, պէտք է օրհնուի, և 9-ին ուսումն քննարկուի:

Բարձրագոյն և միջնակարգ տեխնիկական ուսումնարաններն ուսանողներին եկող տարուանից առաջարկուի ինչ կըլինի ամառուայ արձակուրդներին աշխատելու պետական գործարաններում նոյն վարձատրութեամբ, ինչ որ միւս աշխատարաններն են ստանում:

Թիֆլիսի առևտրական և մանուֆակտուրային մասնագործի նախագահն ըստացել է առևտրական գեպարտամենտին ֆինանսները մինիստրին հաստատած կանոնադրութիւնը, որը վերաբերում է Թիֆլիսում առևտրական գաղտնի քայքայման: Եւր ժամանակին արդէն հազարըդէլ էին, որ այս գաղտնի ենթադրուիւ է ֆինանսները մինիստրութեան: Թէ երբ է բացուելու դպրոցը, առայժմ յայտնի չէ:

Երկրագործական մինիստրութեան դեպարտամենտի բաժնի կառավարիչ իշխ. Մասալային երկրագործութեան մինիստրութեան պաշտօնականի հետ դիտարկման երկրի փորձնական ցանկերն ու անկարգանքները և վերադարձու Թիֆլիս: Իշխանը մի երկու օրից յետոյ Պետերբուրգ կը գնայ:

Կայսերական բժշկական ինստիտուտի քիմիական բաժնի կառավարիչ պրոֆ. Նենցիկ, որ Թիֆլիս է եկել, միջնորդում է ուր հարկն է, որ Գանձակի նահանգում այս հողաբաժնի հաստատութիւնը այնտեղ հիմնելու մի փորձնական կայարան, ուր երկրագործ կենդանիներն կաշիքի լինի պատուաստել ժանտախտի դէմ եղած շինուկով:

Բաթումի նահանգիստն աւելի կանոնադրուի համար, «Զեյն-Վեստ»-ի աստիճան, բայց է Թիֆլիսի մինչև 5 միլիոն ընդուն: Անհրաժեշտ բարեկարգութեան և նահանգագործ կարիքները հետ մանրամասն ծանօթանալու համար առանձին յանձնաժողով է կազմուած գն. մայօր Գ. Ֆ. Ժարնիցովի նախագահութեամբ, որ երկու նիստ ունեցել է արդէն:

Անդրկովկասեան երկաթուղու գլխավոր յանձնաժողովը այն եղբակցութեան է եկել, որ անհրաժեշտ է համարել ամբողջ տարածութեան վրայ հեռախոսական հաղորդակցութիւն հիմնելը:

Վրաց լրագրողները հաղորդում են, թէ Զորապետի գաւառի 2իստորի գրուում, 2ուրինաձէլի կտրուածքում նրա բանուորները գտել են մի խոշոր կենդանու քաղաքում մարմին, որ կշռում է 30 պուդից աւելի: Այնտեղ գնացած լուսանկարիչներն հանել են այդ գիւտի լուսանկարը:

Նիժնի-Նովոգորոդի տոնավաճառում այս տարի աւելի քիչ ապրանք է եղել Գովկասից, քան անցեալ տարիները: Գովկասից գլխաւորապէս տանում են պտուղներ ու բրինձ, բուրդ ու բամբակ:

Ղրիմի և Գովկասի ծխախոտի արտահանութիւնը տարեցտարի աւելանում է: Այս տարի յունուարի 1-ից մինչև օգոստոսի 15-ը Ռուսիայից արտասահման է ուղարկուել (գլխաւորապէս Փրանսիա և Գերմանիա) 2,315 պուդ Ղրիմի և Գովկասի ծխախոտ և 3,560,000-ից աւելի պապիրոս:

Թիֆլիսի արքունական թատրոնում ձմեռուայ սեզոնի համար հրաւիրուած իտալական և ռուս արտիստները գրեթէ

բոլորը հասել են տեղս: Իտալական օպերի համար հրաւիրուած երգիչների թւումն է և հայազգի պ. Կոստանանը: — Ամբարնոցները արդէն ամենը վերադարձել են, նոյնպէս և ըզմաթիւ հայ քահանաներ, որոնք ամբարնոցներում կաղուղում էին իրենց խանգարուած առողջութիւնը՝ ի մեծ միտքով: Բնական իրենց ծովերը: Թիմիս ս. առաջնորդն էլ արդէն Բորժոմից վերադարձել է և, ինչպէս իմանում ենք, պիտի դարուի երեսի վրայ ձգած եկեղեցու վերաբերեալ գործերով...

ՎԵՅԱՓԱՌ ՀԱՅՐԱՊԵՏՈՒ ԶՈՒՂՈՒՄ
(«Նոր-Դար»-ի թղթակցից)

Ինչպէս արդէն հեռագրով հաղորդել եմ, Նորին Վեհափառութիւնը օգոստոսի 20-ին ուղևորուեց դէպի Ամբասի և Գանձասարի վանքերը: Ուղևորութիւնը շատ հանգիստուր էր, որի մի համառօտ նկարագրութիւնը կ'աշխատեմ միանալ և առանձին յօդուածով ուղարկել: Հինգ օրուայ յաջող այցելութիւններից յետոյ Նորին Վեհափառութիւնը դարձեալ մեծ հանդիսով վերադարձաւ քաղաք և բարեհաճեց մի քանի օր եւ մնալ այստեղ՝ թէ հանգստանալու և թէ շուտափոյթ անօրինութեան կարօտ ինդիւիդներ լինելու օրը տալու համար: Գարձից երկու օր յետոյ դեր. Նորին արքեպիսկոպոս Խուզափրկանցը ճանապարհ ընկաւ Եւրալի վրայով դէպի Երևան՝ իւր թիմը, ուր նա շտապում էր վիճակային և զբաղւորական գործերի պատճառով: Նրա հետ հայրապետական հրամանով ճանապարհ ընկաւ և Բայազետի յաջորդը, ինչպէս և հետեւել օրը արժ. Մանուկ վարդապետը: Այստեղ մնացին արժ. Գարեգին վ. Սաթրուկեանցը, Կորիւն վարդապետը, կալուածոց կառավարիչ պ. Աւետիս-բէկ Տէր-Գարեգինեանցը, նոյնպէս և այլ ուղեկիցներ:

Խոյրիքների վերաբերմամբ Նորին Վեհափառութիւնը մի առանձին ձգտումն ունէր նախապէս վերահասու լինելու ժողովրդին՝ ինչպէս բոլոր թիմերի համար պատասխանատու հայրապետ: Այս է պատճառը, որ բարեհաճեց յետաձգել ինդիւիդների լուծումը վերջին օրերին: Նորին Վեհափառութեան միւս էր գործերին անձամբ ծանօթանալ և ապա կարգադրել: Ժողովրդի հոգեւոր կիանքին վերաբերեալ ներքին խոյրիքները հարկաւ չեն կարող լրագրութեան նիւթ լինել, ուստի և կարգադրութիւններն այս մեծ մասը գրչի տակ չենք տանում: Բոլոր ճանապարհորդութեան ընթացքում Վեհափառութեան ամենաշատ ըզբաղմունքը եղել է վանքերի վրայ, ուրնայ վիճակին լաւ տեղեկացել է և կարեւոր անօրինութիւններ հետզհետէ պէտք է անէ, սկսելով ինչպէս երևում է, Տաթևից. գլխաւոր նպատակն է, ի հարկէ, գինի վանքին իրենց կոչման մէջ, ինչպէս պահանջում է Հայոց եկեղեցու վարդապետութիւնը և կանոնադրութիւնը: Եթէ այս իրադրութիւն, վանքերը կըլինին ժողովրդի բարեկազմութեան մեծ օժանդակ և գործօն: Գոնախառնիայի մասին ոչ մի կարգադրութիւն չեղաւ և թողուեց, որ օրինական ճանապարհով Սինոդն անէ իւր անելիքը և, եթէ քննութեան հարկ լինի՝ քննիչ ուղարկէ: Եղան և մի քանի կարգադրութիւններ տրուական քահանաների վերաբերմամբ, որոնցից փոխադրուել կամեցողները մեղքակեցան, յանցաւորները ապաշխարանքի ենթարկուեցան, քահանայացուներն ինդիւիդները յետաձգուեցան և այլն, ըստ որում այս ամենը պէտք է իրագործուի կոնստանդնուպոլի միջոցով. երբ մասին առանձին կը հաղորդուի: Պէտք է նկատենք նաև, թէ ինչպէս որ քահանաներից մեծ խոյրիքներ և ինդիւիդներ ծովիւները էին սաքել և խնդրաւոր ձեռք բերելու համար, բայց ի դուր, այնպէս էլ, որքան իմացանք, քահանա-

ներն ընթացքի մասին բողոքներ չատեղան: Այս նկատում էր և ընդհանրապէս, որովհետև Նորին Վեհ. ընդունուիւթեան գործում քահանաները գրեթէ ոչ մի դեր չէին կատարում: Վեհափառութեան ամենաուր ճաշերին էլ միայն միանգամ քահանաներ հրաւիրուեցան, բայց այդտեղ էլ չառնեց չեղան: Այս մեզ շատ զարմացրեց, որովհետև, ինչպէս լսեցինք, կոնստանդնուպոլի իւր մէկ զբաղըի ձեռքով կազմել էր 50 մարդու ցուցակ և հրաւիրել այն մարդկանց, որոնք կամ իրենց հաճելի էին և կամ մեծ փողեր տուողները էին և չէին կարող մուտք գործել: Այդ 50 մարդուց եկածները «քէֆ-քէֆի» ընտրում են իրենց միջից իրենց կամեցածներին և իւրաքանչիւր ընտրուածն էլ ինքն է մէկ ուրիշին ընտրում, և այսպէս գումարում են 14 հոգի. բայց յետոյ երկու հոգի էլ իրենց կամքով են գալիս կարգադրիչ դառնում: Դրանցից մեծ-մեծ գումար (200—100—50 ռ.) տուողները պատուաւոր անձնաւորութիւններ են իրենց բարեգործութիւններով, իսկ մնացածները, որոնք հազիւ 10-ական ընդլի են տուել, չգիտենք իրենց որ ցնեղի համար են ընտրուել: արդեօք իբրև ուսեալներ, թէ իբրև բարեգործներ, թէ իբրև ընդունելի թիւեան գործին լաւ տեղեկանքներ... Ահա-լինի ժողովուրդը տեղեկ չէր այս հարաբերին և փողով էլ չմտնակցեց ընդունելութեան գործին: Թէ այս հանդիսով մանրամասնութիւնները ինչպէս են, տեղուրը ենք համարում հարց ու փորձ աւել ու գրել, մանաւանդ որ ներկայ չենք եղել: Այսպես պարզ է, որ կարգադրիչներն մէջ ոչ քահանայ կար, ոչ արհեստաւորացի ներկայացուցիչ և ոչ հոգեւոր պարանոցի ուսուցիչներ: Բայց այս մասին ուրիշ անգամ, այժմ միայն այս ենք նկատում, որ քահանաները բացակայութիւնը մեզ համար պարզ է, բայց ոչ լիովին. գուցէ գիտէին, որ իրենց մասին բողոքներ են լինելու...

Վեհափառը սրանց վիճակին լաւ ծանօթանալով առ այժմ հրամայեց, որ ծխաբաժանում լինի, որովհետև ժողովրդի դժգոհութեան մեծագոյն պատճառն այն է, որ իւր վրէժն են կապել կամ ուրիշ եկեղեցուց փոխադրուած և կամ իւր կամքին հակառակ մի քանի տասնեակ մարդկանց ճարտարապետ ստորադրութիւններով ձեռնադրուած քահանաներին: Կարծում ենք, որ այս նոր կարգը վրէժ կը տայ քահանայական խոյրի պատճառով վէճերին և ժողովրդի սուսելուն: Քահանաներն մէջ էլ հարկ կայ հաւատարմութիւն մտցնել, ուստի Նորին Վեհափառութիւնը չէ կամենում, որ մի քահանայ մի քանի տեղ ուսուցչութիւն անէ: Դրա համար կարգադրուած էր, որ արժ. Վահան քահանան էլ թողի ռեզուսիտ ուսումնարանը, բայց երբ Նորին Վեհափառութիւնն իմացաւ աղբարակութեան քահանայից, թէ մի քանի տարի է մնում մինչև թողակի այժմանալը, բարեհաճեց թողնել նրան առ այժմ իւր պաշտօնում: Լսում ենք, որ արժ. հայրը միմիայն ռեզուսիտ ուսումնարանում պէտք է դառնա տայ, իսկ օրիւրպետ ուսումնարանում՝ ոչ: Քահանայական հարցերն ու վէճերը սովորաբար պտտում էին եղած քահանաներին մեծ մասի տեղափոխութեան կամ անուամբութեան վրայ: Իրենց ժողովրդականները խոստովանում են, որ իրենք են մեղաւոր, քանի որ իրենցից են քահանայական խոյրին ստորադրողները, բայց երբ ծխաբաժանումն լինի, ընտրող ծխականներն իրենք կըլինին իրենց քահանայի համար տուածոր: Սակայն այս էլ չի վերացնել դժգոհութիւնը և զրգոտութիւնը: Իսկ ուսեալ քահանաներ պէտք է այս թիմի համար հոգ. դպրւանոցից լինին, որի վրայ և Նորին Վեհափառութիւնը դարձեց ժողովրդի հաւատարմութեան ինդիւիդները սկսաւ հոգ տանել նրա վիճակի վրայ: Ազուլից եկեղեցու քահանաների խոյրաւոր էլ Վեհափառն առ ժամանակ նրանց

օգնական նշանակեց արժ. Կարապետ քահ. Վարդապետանցին, որ մինչև այժմ հոգ. դպրանոցի պատրաստականներում ուսուցիչ է:

Նորին Վեհափառութիւնը բարեհաճեց առաւելապէս ծանօթանալ հոգեւոր դպրւանոցի վիճակին նոյն իսկ եկեղեցուց: Հոգաբարձութիւնը, ինչպէս յայտնի է, Մատթէոս կաթողիկոսի հրամանով դրուեց, որ եկեղեցական գումարները շահեցնեն և դպրանոցի վիճակը բարելաւեն: Մակար կաթողիկոսը անանիով որ շատ անգամ տեղւո մարդիկ ուսումնարանում անգին էլ են կարգադրութիւններ անում և այսպիսով այդ մի երկրորդական մարմինը մի տեսակ պալար է դարձել դպրանոցի մէջը վրայ, ստիպուեց սահմանափակել նրանց միմիայն տընտեսական մէջ: Նորին Վեհափառութիւնն այս մտքով մի առանձին կոնդակով նոյնը հրամայեց մի քանի տարի առաջ և որոշեց հոգաբարձուներին այս պարտիքը, ներկայ հոգաբարձուները մի երկու տարի խոհմութեամբ վարուելուց յետոյ՝ էլի սկսան ուսումնական ընտրութեան մէջ թիւակոխել. այս պատճառով ղեկեցին և Նորին Վեհափառութեան, խնդրաւոր լինելով այս իրաւունքի համար, չկամեալով ասուել ունենալ արժ. Տիրապետ վարդապետին, թէ և դպրոցի ներքին կանոնով ընաւ դրապետ չեն և այժմ միայն իրենց ժամանակի վերջում կամեցան նախկին ըմբոստ հոգաբարձութեան և նրանց կողմնակիցներին սկսեց շահի: Նորին Վեհափառութիւնը նրանց հասկացեց, որ իրենց գործը միմիայն տընտեսական կառավարութեան է վերաբերում, որի համար քանի քանի տարիներ է ոչ մի աւելացում չեն արել կամ նոր աղբիւր չեն բացել: Վերջապէս այս օրերս Նորին Վեհափառութիւնն առանձին կոնդակներով լիազօր տեսուչ նշանակեց արժ. Տիրապետ վարդապետին, միանգամայն նրան իրաւունք տալով կառավարել դպրանոցը և բացի հոգաբարձական ինքնապետութիւնից՝ որ և իցէ հոգաբարձական ինքնապետութիւններից կախում չունենալ: Այս կարական կարգադրութեամբ ամեն հարց վերջացաւ, որովհետև ամենքն էլ հասկացան, որ դպրանոցի մեծագոյն իշխանութիւնը հոգեւոր վարչութիւնն է և ոչ թէ հոգաբարձութիւնը, որի անունն իսկ ցոյց է տալիս իւր էութիւնը: Հոգաբարձութիւնը չէր հոգի են, որոնցից մէկը (բժիշկ) դնում է Պարթի կատարելագործուելու, միւսը ամբողջ տարին Բուրու է լինում և երբորդը Չառեղեկաւորում, ուստի և պէտք է հրաժարական ինդիւիդ տալին, բայց երբ դրանք իմացան, որ իրենց «ամենապարտաւոր» և «ամենթիկ» ինդիւիդները՝ միւրեցեան, ինչպէս լուծւում են, հրաժարուեցան իրենց նախորդների ու քօղի տակ ծածկուելով. մասնակից չէ չորրորդը պ. Բախիշ-բէկ Եսերէկեանցը: Այս մասին իմէ աւելի ճիշտ տեղեկութիւններ լինին, կուրարիւմ:

Միւս անգամ կաշխատեմ հաղորդել վերջին օրերի դէպքերի և Նորին Վեհափառութեան ուղևորութիւնը Տաթևով ու Նախիջևանով դէպի Ս. Էջմիածին:

ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՆԱՄԱԿ ՓՐԱՆՍԻՆՅՈՒՆ
(«Նոր-Դար»-ի թղթակցից)

ՊՐԻՄ, 20 օգոստոսի. — Երձակուրդ, արձակուրդ: Վերջապէս արձակուրդները հասան. ժամանակն էր հառնելու, մի քիչ էլ ուշանային, անպատճառ շատ... ուշ մնացած պիտի լինէին: Թաղաքները, կաղնիները, կոնցրետները մի ամսից ի վեր, ամեն օր միմիայն ափիշ են ի ցոյց դնում և միմիայն ներկայացնում ապակի՝ *կալուում ամալայ* (Cloture annuelle): Այս պիտեւ շատ հետաքրքրական է, խիստ դուրստուր և վերին տարիմանի կրթիչ, և ճիշտ այս առաւելու-

թիւների համար էլ բարձրակարգ տեխնիկական և տոմսակ գտնել, ներս մըտնելու համար... Երբ մի խեղճ... օտաւական ուղում է այդ պիտեւ տեսնել, միշտ թատրոնի դասն դիմաց իւր քիթը կտորում է, դուր միշտ փակ է գրանում... շատ ուշ է. այլ ևս տեղ չկայ, բոլոր տեղերը բռնուել են... *ոգնիւնը* տեղում մի տեղ չէ մնացել. դռներն էլ փակ են և լաւ... արձակուրդ է Էլ: Ուրեմն քանի որ արձակուրդ է, Պարթի գում ոչինչ չկայ հետաքրքիր. հազիւ մի քանի թատրոններ—Պարթի ամեն անախ թատրոններ թիւը, ձմեռուայ թատրոն, կարելի է հաշուել մինչև 200,—այս չոգ օրերին բացում են և դա ոչ ամենայն երեկոյ, այլ շաբաթական մի քանի օր միայն: Միւսում են միայն հասարակաց շէնքերն՝ ինչպէս մուղէներ, եկեղեցիներ, մատուռներ, աշտարակներ, պարտէզներ, աղբիւրներ, բուլվարներ, հրապարակներ, աւազաններ և այլն, որոնք խիստ հետաքրքիր կարող են լինել մի օտարականի համար, բայց պարկեզու համար շատուց իրենց նշանակութիւնը կորցրել են:

Արձակուրդ է: Պարթիում մարդ չի մըտնել... ամենքը մեկնել են: Պարթիւմ մարդ չի մնացել. դա խօսելու մի ձև է. մի վախնալ, Պարթիւմ դեռ մի քանի միլիոն անձներ կան և բաղմամբարութեան կազմից նա աշխարհիս ամենամեծ քաղաքներից մին լինելուց չի դադարել. ոչ, միայն մի քանի հարկը հազար մարդիկ մեկնել են. դա ամենական դատակարար և բարձր ու մասնագիտի ընտրութեան պատկառելի է, որ մեկնել է: Ուր: ձմարեան ասած, նրանք ինձ չեն յայտնել, որ ես էլ ձեր առէի: Դա նրանց կողմից մեծ պակասութիւն և անբարեբաւարութիւն է, որ առանց ինձ լուր տալու մեկնել են... անխիղճ մարդիկ:

Բայց որպէս որ թերթերն ասում են, նրանցից ոմանք մարդը օգ ծծելու համար գնացել են ծովեզրը՝ Թրուալի, Վիլիք, Զէքուրդ, Դիւլ, Բուլոյն, Բիւրից, Դուրեքը, Օտանու, Սպա կային և այլն, աշխարհային ծովեզրերը. ումանք ևս իրենք իրենց դարմանելու համար գնացել են հարաւային բաղնիքները, կամ հանքային ջրերը, կամ հալեղն մի պարզ բառով *Ջերմուկները*. (խնդրում եմ, *Ջերմուկ* բառը չըստուգաբանէք մի շար մարդիկ և նրանց *մուկ* կըրող տառան չհանէք, *Ջերմուկ* ասելով. մեծապէս միգնաւ կըլինէր լեզուաբանութեան դէմ: Այլ ստուգաբանեցէք—*անձ* լեզուաբանական մի ձիւ դա էլ, *է՛հ էլ* ինչ էր ուղում—*Ջերմուկ*. Ջերմ, նշանակում է գրաբաւ տար կամ շոգ, իսկ *ուկ*, *իւկ*, *ուկ* մասնիկներ են, որ նշանակում են փոքր, պապիկ և այլն. կարելի էր ասել *Ջերմ-իւկ*, *Ջերմ-ակ* կամ *Ջերմ-ուկ*. Է՛հ մեծ ժողովուրդն ինչպէս ձեռն ընդունել է, ինչ անենք):

Ուրեմն պարկեզուց մի սառաւ մասն էլ գնացել է Ջերմուկները. այդ Ջերմուկների ամենահաշակաւորներն են Վիլի, Բուրուլ, Բուրեմ-է-բէն, Մալոն, Էքա-է-բէն, Ռուայան և այլն: Ծովային բաղնիքները և Ջերմուկները միմիայն չեն կան նաև լեռներ ու պարզ դաշտեր, որոնք ֆրանսիացուց համար ամառանոցի տեղ են ծառայում: Ողջ մնան Պիլի, Նեան և Ալպան լեռները, ողջ մնան Նորմանդիա, Բրեքայն, Օլիւրիա գաւառների լեռները, ձորերը, անտառները և պարտէզները, որոնք թիւումն են հայթայթում, թորելնին ամառուր օգնել ընտանուրուած պարկեզներին և առհասարակ մեծ քաղաքների ընթացիկ ներքին համար: Ողջ... մնում և ես. ողջ մնացեք և դուք, սիրելի ընթերցողներ, եթէ ուղում էք. եղեցի, եղեցի:

Մեծ ու փոքր, փոքր ու մեծ երբեք խաներն արձակուրդի են գնացել: Բոլոր

երկրաներն արձակուրդի են գնացել. նախագահին, մինչև արձակուրդի սկսելը մինչև մանկական վարժարանների երեխաներ (երկու սեռի) վաղանցի մէջ են. խաղալու, դրանք են գնացել որ... մեծանան... արդէն գիտէք, թէ քանի տեսակ կարելի է մեծանալ: Բոլոր երեխաներն անխոր, մեծ ու պղտիկ, պղտիկ ու մեծ, աչքէ անցնեն: Փեխար (նախագահին այսպէս են անուանում փոխանակ Փեխար ասելու) գնացել է հար, իւր ծննդատեղին և հայրենիքը. և որովհետեւ այս տարի նա շատ խելօք է եղել, իւր մայրը նրա համար մի նուազ է գնել, որպէս զի նրանով գումարանայ փոքրիկ Փեխարը: Ինչ լաւ մայր այնպիսի մի խելօք որդու: Ասում են թէ Փեխար շատ լաւ կառավարում է այդ նաւը... նաւաստիները միջոցով, և միշտ ծովի վրայ է գնա ու գնա վաղվազելու: Մինչև արձակուրդը շատ են և իրենց ծնողները կողմից զրկուել են այս ու այն կողմերը, որովհետեւ այս տարի խելօք են եղել և իրենց ծնողները նրանց վարձատրել են կամեցել: Զգուշանք միայն թէ նրանց ծնողները ինչ խաղալիքներ են գնել իրենց սիրելի փոքրիկներին համար: Ի՞նչու էլ (թող ասելով Պարիզում հասկանում են լաւ տնտեսական կամ ուսանողական թաղը) կարծում են վաղանցի է գնացել: Բայց ոչ, ներդրութիւն, թաղը չի կարող գնալ. նա իւր տեղումն է միշտ, բայց իւր տեղումը չ'իզոյժի չափ տալու է... Ինչու: Վասն զի ուսանողներն ևս մեկնել են գոնէ երկու ամսուան չափ. այլ ևս ոգևորութիւն, ուրախութիւն, երգ, գումարաններ չ'էկայ, և կամ այնքան քիչ, որ կարելի է չ'իշխալ: Ուսանողական թաղը, որ ամբողջ Պարիզում անուանի է իբրեւ աղմկալի և դուրսալի թաղ, արձակուրդի օրերում նմանում է Պարիզի միւս թաղերին՝ հանգաւոր, անգոյն և անհամ: Բոլոր վարի (ուսանողական բուլվար Սեն-Միշէլ) անցողիկները բոլորովին դադարել են, ոչ թէ ամբողջ շաբաթով, այլ ընդհանրապէս, պակասութիւնից, մի տալու լուրջութիւն է տիրում: Մեկնել են, մեկնել... Դժբեր: Les petits, (պզգտիկները) կամ les fous! (խենթները) կամ les jeunes gens! (երիտասարդները) կամ la jeunesse! (երիտասարդութիւնը) կամ les étudiants! (ուսանողները): Այս մի քանի, առաւել կամ նուազ շաբաթով թէ ամառաններ կամ մականուաններ, որոնց փառաւորապէս արժանացել են ուսանողները, որոնց բացակայութիւնն վրայ սակայն ամենքը... դասն արտասուր են թափում:

Լացէք մի, արտասուրէ՛ք մի, իմ փոքրիկ գաւառիկներս՝ ախիւսը և օրերովայրը, նրանք վերադարձաւու են չուտով և դարձեալ... կրմիրթաւուր: Լացողները միայն այս վերիններն են. արձակուրդի, կողմերաների և ճաշարանների տները, ինչէ կարելի է, աւելի դառն արցունք են թափում ուսանողների բացակայութեան վրայ: Սիրող կտոր կտոր է լինում, երբ այդ յարգելի անձնատուրութիւններն են հանդիպում, և դու էլ նրանց նման սկսում ես հորթի նման լալ և հառաչել... Խեղճ մարդիկ, խեղճ մարդիկ, վախ, վախ. այլ ես յաճախորդ չ'է մնացել, երկու երեք ամիս պարապ պիտի մնամ, չ'իշխալ կարողանան իրենց ուզածի պէս: Իրենց կեղծ ըմպիւններով և ուսելիքներով—խեղճ յաճախորդները թոււաւորել և գորտա՛նալ: Բարեբաղդաւոր նրանք մի յոյս ունին, որով միևնույնում են, այն էլ թէ նրանք վերադառնալու են: Եթէ այս յոյսն էլ չ'իշխալ, նրանք շատոնց թօփ նետած կամ միջոցաւ ելած կը լինեն (մտանկացած): Եւ կամ ողջ ողջ գերեզման մտած կը լինեն: Բայց ողբ լաւ կը լինէր:

Ռ. Զահ-Մեխիբան

ՄԱՏԵՆԱԻՍՏԱԿԱՆ

„Братская помощь пострадавшим в Турции армянам“
(«Եղբայրական օգնութիւն թուրքիայում վնասուած հայերին»)
գրքի երկրորդ ապագրութիւնը:

«Բարութիւն, բարութիւն... և բարութիւն»:
Գլուխգործոյ վերջին խօսքերը:
(Վերջ *)

Գրքի առաջին ապագրութիւնից արդէն երեւում էր ռուս լուսավոր մամուլի մէջ մեծարելի տեղ գրաւող Գոլմարտեմի անունը. յարգելի պարոնն այժմ էլ մի նոր յօդուած է տուել — «Բրատսկան հաւատի ոյժը» վերադասութեամբ: Իւր ժամանակին լրագրողից իմացանք, որ Անգլիայից Քիմբլի ճամփաբանի պրոֆեսոր դոք. Հարրիս (J. Rendell Harris) իւր կնոջ հետ «Բարեկամների» քննիչութեան» կողմից ուղարկուեց Փոքր Ասիա, իրերի գրութիւնն տեղի ու տեղը ուսումնասիրելու: Հարրիս ամուսինները ներկայ լինելով սարսափների ներկայացուցիչներ, վերջում իրենց ստացած աղաւթութիւնները հրատարակեցին «Նամակների հայաստանից» համետ անունով: Հէնց այս նամակների հրատարակութեան («Myrther proxy letters») իւր վրայ թողած ազդեցութիւնն է արտայայտում ժողովուածուի էջերում պ. Գոլմարտեմը: «Երկիր և երկիր անցանից և բանք իմ ոչ անցանից» մարդը Որդու այս խօսքերն յիշելով՝ հեղինակաւոր յօդուածագիրը իւր ազդեցիկ գրչին յատուկ ոգևորութեամբ բաւական ընդարձակ խօսում է հայոց մէջ եղած քրիստոնէական սիրոյ և ամուր կապի մասին: Յետոյ, որպէս մի «առանձին յանգում», գրքի ներածութեան և Ա. բաժնի մէջանում «Եր. Помощь»-ի խմբագրութիւնը մի ընդարձակ տեղ է նուիրում «բոլոր ժամանակներում պետական մեծագոյն մարդկանցից մէկին»:

Խոշոր տառերով «Յիշողութիւններ է գրում Վիլհամ Գլադստոնի մասին: Յօդուածագիր պ. Հան-Շիանը, նշանաբան վերցնելով Ռենանի «C'est la bonté qui fait vivre» նշանաւոր խօսքերը, քաղաւածօրէն կողմնակի է առնել բերում զանազան միտքները «մեծ տեսնաւորների, ազատագրողի և մարդասերի» հայերի մասին արտասանած ճառերից: Որպէս զի ցոյց տալ, թէ հանգուցեալն ինչպիսի անխղճութեամբ ցանկանում էր հայերի լաւը, պ. Հան-Շիանն իւր յօդուածի վերջնական գրում է, որ մի անգամ, տիկ. Գլադստոնի 85-ամեայ ծննդեան տարեկալարձի օրը, Հեղինակուան և Արշակունիների հայրերը մատուցին նրան Վեհափառ հայրիկի պատկերը: Տիկնոջ տեղ ինքը Գլադստոնը պատասխանեց տխուր ձայնով.— «Մենք թէպէտ կարողացանք վառել մեր երկրի մարդկանց սրտերը, բայց չ'կարողացանք ներգործել վեց պետութիւնների վրայ այնպէս, ինչպէս մենք էինք ցանկանում»:

Ետոյ ժողովով աւելացրեց.— «Ես արդէն անց եմ կացել մեծ երեսակներ թիւնների տարիները, բայց հայոց հարցի վերաբերմամբ իմ մէջ ետու է անհանգիստ հաւատ»:

— Պատմական նշանակութիւն՝ ունի «Ատրեստան և Ուրարտո» վերաբերող մի նոր յօդուած, որ կրում է «ԵՄ» ստորագրութիւնը: Սա մի պատմական-հոգեբանական փորձ է իւր տեսակի մէջ և հէնց հայոց համար էլ նշանակութիւն ունի: Խօսում է պրոֆ. Նիկոլայու լուսարանած Վանի բնագործի մասին, ատորա-բարեկան քաղաքակրթութեան Կովկասում թողած հետքերի մասին և այլն:

— «Տերաշի աւերակները» գործ իշխ. Ս. Արամբեկ-Լազարեանի, իշխանը 1895 թուին երուսաղէմ գնալիս այցելել է Պալեստինում գտնուող Տերաշի աւերակները, որոնք համարում են գնահատելի:

*) Տես «Նոր-Դար» № 160:

յիշատակներ յոյն-հույժական հին քաղաքակրթութեան: Այդ ճանապարհորդութիւնից է մնացել տոյն յօդուածը, որը տպուած է «Եր. Օգնութեան» մէջ նկարներով հանդերձ:

— Նորութիւն է ռուսերէնում՝ հայոց եկեղեցում ռուս Կայսրերի համար միշտ կարգացող Մարթանքը՝ կազմուած Սիմէոն կաթողիկոսի օրով: Թարգմանութիւնը կատարել է Նիկիին յարմար և յաջող լեզուով՝ Լազարեան ճեմարանի ուսուցիչ պ. Քիւշիկ-Յովհաննիսեան:

— «Եր. Помощь»-ի առաջին հրատարակութեան մասին գրելիս, Արամբեկին հայ հանձար անուանելով, ախտադիւր էինք, որ մի կարգին բան չի խօսում մեր վաղամեծիկ ողբերգուի մասին. այժմ մի ռուս հեղինակ «Մի քանի յիշողութիւններ հայոց որդեկալի կեանքից» անունով գրում է գրում, կարճատեւ արձանագրելով Արամբեկի վարքից ու բնավորութիւնից կարգերը:

— Հայ-ռուս յարաբերութեանց պատմութեան համար նոր նիւթ է «Ներսէս V-ը և պարսկական պատերազմը» անունը կրող յօդուածը: Բայց կենսագրական համարուած տեղեկութիւններից, յօդուածագիր Յ. Ն. հրապարակ է հանում այն ամենը, ինչ որ մեզ հայերիս, յայտնի է Արամբեկից հայրապետի ուսուցանողութեան հետ ունեցած գործերը:

— Նոյն պարսկական պատերազմի և Ներսէս Արամբեկու գործերի հետ կապ ունի հետեւի յօդուածը, որը մի երկու միջադէպ է՝ քաղաւած Ա. Երկրցանի «Нерсес V и кн. Воронцовъ» գրքից. ա. «գլխավոր-կալիստոս Մանուշարեան», բ. «հայոց կամաւոր զօրքը»:

— «Լազարեանները և Լազարեան ճեմարանը» անունը հայ մի նոր պատմական յօդուած է, որ գրել է մի «նախկին ճեմարանի» (бывшійъ Мазаревецъ)՝ Գլադստոնի վերնագիրը պարզ ցոյց է տալիս, որ խօսում է Լազարեանների և նրանց կանգնեցած ուսման տաճարի մասին: Յօդուածին կցում են Լազարեանների կենդանագրերը:

— «Եր. Помощь»-ն այս անգամ ճիշտ որ ներկայացնում է հայկական էջիկոլոգիա. ամեն տեսակի գրումներն ու նիւթեր կան. հայ աղագրութիւնից ու բարբից հետաքրքրողը գտնում է «հայոց առաւմներ և ասիւրները» (Армянскія пословцы и переговоры), մօտ 40 հատ առաւմներ և ասիւրներ թարգմանուած են հարադատ կերպով, թարգմանողն է Կ. Լ., աւելի եւս յաջող են նրանք, որոնք դուրս են եկել ճիշտով. ըրին.

Съ друзьями ширяа а не торгуй.
Много знаю пбсень, жаль что годовомъ твсень.

— Անցեալ անգամ նկատել էինք, թէ ամեն բանի մասին խօսելով չի կարելի անտես առնել մեր լրագրութիւնը, որը դուրսը աղբիւրներն ունի ներկայումս մեր հասարակական կեանքի վրայ: Այժմ գտնում ենք «հայոց պարբերական մամուլը» անունը կրող մի յօդուած, որը մի պատմական ակնարկ է մեր լրագրական գործի մասին: Յօդուածի ճակատին տեղադրուած է հայ լրագրութեան հիմնադիր Կ. Զմառեանի կենդանագրեր իւր «Աղագրաբ»-ը ձեռքին:

— «Россия и Азия» լրագիրը հայերի մասին վերնագրի տակ ժողովածուի խմբագրութիւնը երեք յօդուած է մէջ բերել յիշեալ լրագրից՝ որ հրատարակուած է Կիւտու պրոֆ. Ա. Գրեկի խմբագրութեամբ. առաջին յօդուածն է— «Հայերի գրքը համաշխարհային պատմութեան մէջ». Բ.— «Հայերը՝ Կովկասը Ռուսիայի հետ միացնելիս», Գ.— «Քրտական հարցը ժամանակակից գիտութեան մէջ», սա առաջիններից անկախ մի գիտնական յօդուած է խմբագրի ստորագրութեամբ. որս մէջ է խօսում է հայերի մասին:

— Իզուր չ'էր, որ «Եր. Օգնութեան» համարներից հայկական համայնագիտա-

կան մի ժողովածու. անա մի յօդուած էլ դուր մանաւորական — «Երկու խօսք հայ երաժշտութեան մասին»: Յօդուածագիր Կ. Ս. խօսում է «Հոգեւորական» թէ «Աշխարհային» հայ միջոցիկ մասին՝ Սիսիւրով շարականներից պ. Կ. Ս. գալիս համարում է Գեղեղ Դ.-ին, Թաշահանին և Էքմալեանին և խօսում վերջինիս «պատկանելի աշխատութեան» մասին: Աշխարհայինի մասին խօսելով, գործի մէջ են գալիս Կարա-Մուրզա, Տիգրանեան, Ֆիւսունի: Յօդուածի վերջում, որպէս նմուշ, յախում, երեքական ձայնագրութեամբ կցում է «Հայր մեր»՝ ըստ Էքմալեանի և Նախկին. «Մուրք սուրբ»-ը նոյնպէս առաջինի, և, որպէս ճաշակ հայ ժողովրդական երանակի, ձայնագրում է Ֆիւսունի «Քո փափագով վառուած հմ»-ը և «Մի գեղեցիկ պատահեցաւ» երգը: Վերջինները գրել է առել ինքը յօդուածագիրը Կ. Ս.

Ահա և լոկ ցանկը այն յօդուածների, որոնք փոքր տեղ են բռնում իրենց կազմութեամբ. — «Մի կտոր Կիւմիսի մայր եկեղեցուց»՝ Մայկովի (բանաստ.), «Ժամանակ է Եկեղեցանի (բանաստ.), «Կարա-սի առումը կամ յարձակումը», «Ինկա-նովների ցեղը», «Բայազետի սպարաւոր» Բաֆֆու (Թարգ.), «Ողբում ութիւն» Ժիւ Լիւմբերի, «Ծովի մօտ» Վեյներգի (բանաստ.), «Մենաթոսութիւն» Չերի-Կոնի, «Երգ գրաւորի պայուսակից» Ա. Կոնի, «Իրականութիւն և արտաքինութիւն» (Թարգ. Ե. Վասիլի), «Մալաթիա-նովայի երգերից» (Թարգ. Ա. Երկրցանի), «Ընդհանուր աղիւսակ կորուստների և զոհերի», «Հայերի ջարդը Կ. Պոլսում»:

Ահա այն բոլորը, ինչ որ մտել է «Եր. Помощь»-ի Բ. ապագրութեան մէջ: Մըտել են նոյնպէս նոր նկարներ ու պատկերներ: Նշանաւոր են հայ գաղթականներից լուսանկարով վերցրած պատկերները, որոնք երկու խումբ լինելով, լաւ գաղափար կարող են տալ օտարին. մեզ համար ոչինչ, սովորել ենք Կովկասում գաղթականների տեսնելը: Նշանաւոր է նոյնպէս Այվազովսկու «Տիգրիսի ջարդը» յայտնի նկարի կրկնապատկերը, թէ ինչ սպառնալիք էր թողնում այդ գործի իսկականը, մենք Մոսկուայի ցուցահանգիստ տեսնելով գրել էինք «Նոր-Դար»-ին. արտասույն, ի հարկէ, հեռու է այն իսկականի աղբիւրները գործերուց: Կեղեցիկ է դուրս եկել մեր տաղանդաւոր ժողովուրդ Մանուսեանի «Կարանային փոթիկը». թէ այս և թէ առաջինը տապալուած են գոյններով: Նոր պարսկականից աչքի են ընկնում Գլադստոն, Ներսէս V-ը, Լազարեաններ (4-ը), Հ. Զմառեան: Տիգրից և տեսարաններից աւելացել են աւելի քան 30-ը — Միկի տեղափոխելից, Արարատ լեռներից, հայոց վանքեր, Լազ. ճեմարանը, հայոց որդեր, տիպեր եւ այլն:

Վերջ ենք տալիս մեր խօսքին այս անգամ էլ ի գրտէ յաջորդութիւն ցանկանալով համակրելի ժողովածուին:

Գօշ,

Մոսկուա, 19 օգոստոսի:

տրութեան քերան համարուող «Liberté» լրագիրն հարգուած է, որ հինգ պետութիւն, դրանց թիւում և Ֆրանսիան, համաձայնութիւն են յայտնել խաղաղութեան կոնֆերենցիային մասնակցելու: Ներկայումս բանակցութիւններ են լինում կոնֆերենցիայի ծրագրի և աշխատանքների մասին:

Միևնոյն ժամանակ «Figaro»-ի մէջ այդ լրագրի դիւանագէտ-աշխատակից Whist-ը մի ուշադրութեան արժանի յօդուած է հրատարակել: Մասնաւոր շնորհով այն հանգամանքի վրայ, որ ռուսաց շրջաբերականը բոլորովին սխալ կերպով զինաթափի առաջարկութիւն են անուանում, յօդուածագիրն ասում է.

«Օգոստոսի 12-ի (24-ի) շրջաբերականը երկուստեք ընդունեցին ամենամեծ համակրանքով: Բաւական է, որ միայն մի պետութիւն հրաժարուի, և ռուսաց Կայսրի բարեբար ձեռնբերելուն անաշուղտութիւն կըլի: Բայց ո՞վ կը հրաժարուի և ի՞նչ հիման վրայ: Երբ ամեն կողմից իրեն ուղղուած հարցերին Ռուսիան կը պատասխանի, որ կոնֆերենցիայի ընդունութեան առաւել ոչ մի կերպով չի կարող statu quo-ի բնութիւնը լինել ոչ նրանց կողմից, որոնց statu quo-ն նպատակաւոր է, և ոչ միւսների կողմից, որոնց համար նպատակաւոր չ'է այդ statu quo-ն, և երբ վերջնականապէս պայման կը կապուի, որ գործը պէտք է վերաբերէ միայն այն բանին, թէ ինչ աւելի յարմար միջոցներ կան անող պիտի լինէր դադարեցնելու,—այն ժամանակ ի՞նչ առաւելութիւններ կարելի է անել ռուսաց առաջարկութիւնից հրաժարուելու համար»:

ՔՐԻՍՏՈՆԵՆԵՐԻ ՋՈՐԴԻ ԿՆԵՐԻՍՈՒՄՈՒՄ.— Երեւոյական նշանաւոր լրագրիներն աւելի մասայ գոյնեղով են նկարագրում իրերի գրութիւնը Կանդիայում, քան հեռագրական գործակալութեանց հեռագրերը: «Times»-ին հեռագրում են.

«Հաղորդում են, որ 10,000 քրիստոնեաներից կենդանի են մնացել ընդամենը 250 հոգի (?): Պատերազմական եօթնու կանգնած են քաղաքի առաջ, բայց փոթորկալից երանակի պատճառով զինեալ խմբերի ափ հանելը մեծ խոշոր գոտների է հանդիպում: Թուրք զօրքերը հրաժարուցին անգլիական զօրքերի հետ միասին գործելուց, առարկելով, թէ իրենք փոքր թիւ են կազմում: Մահմադականները շարունակում են կողոպտել. քրիստոնեայ ապստամբները կեղծաւանդում են զինուորական շղթայի ետերը: «Standard»-ի ասելով, 350 հոգուց բաղկացած խաղաղական և ֆրանսիական մի զօրք ափ է իջել Թուրքերի գրաւած դիրքերի շրջանում և մտադրել է քաղաքը մտնել: «Camperdown» նալից նոյնպէս զօրքեր են ափ հանում: Հրեաներ շարունակում է Տեղի է հասել ռուսաց մի զորահալի նաւ: Ապստամբներն յարձակում են գործել օսմանեան զօրքերի վրայ:

Անգլիական մարտանաւի ռմբակոծումն աւելի լուրջ բնուորութիւն ունէր, քան հաղորդեցին առաջին հեռագրերը: Թրմբակոծութիւնից և հրձիգութիւնից այրուել է քաղաքի մի նշանաւոր մասը: Հաղորդում են, որ բոլոր հիւպատոսարանները չ'ենքըքը, բացի ռուսաց և իտալական հիւպատոսարաններից, այրուել են. կրակին զոհ է գնացել անգլիական փոխ-հիւպատոսը: Քրիստոնեայ ապստամբները սպառնում են թիւրքերից վրէժ լուծելու: Հաղաւոր փոխտաւաններ, մեծ մասամբ կանաչ և երկ-խաներ, ապաստան են որոնում ապստամբների մօտ: Սպանում է վաթմուտից աւելի և վերաւորում են մօտ քաղաքում անգլիացի. վերաւորումների թիւում են երկու սպայ: Հաղորդում են, որ անգլիական հիւպատոսն ևս սպանուած է: Մահմադականներից սպանուած է մօտ 150 հոգի:

ՕՐԴՈՒՄԵՆԻ ՆՈՒՆԱՐԱՐԻՆԻ. — Ի նկատի ունենալով գերվիշնեքի ունեցած ահապին կորուստը, Օմգուրմանի մաս եղած ճակատամարտը պետք է մեր դարի ամենաարեւմտեան պատերազմներից մէկը համարել: Գերմանացի իշխանները հեռավոր տեղիկներէն:

«Աւելի քան հինգհարիւր արար ուղտերով ուղարկուած են խալիֆին գլուխները: Վերջինս այնքան շուտ է փախել, որ ճանապարհին թողել է իւր կանանցից մի քանիսին: Հարկը ուղտ, որ պատրաստի պահում էին խալիֆի համար, ընկան անգլիացիներէն ձեռքը: Մեր սպանները հաշուեցին և տեսան, որ գերվիշնեքից սպանուած է 10,000 և վերաւորուած է 15,000 հոգի: Բացի դրանից, 300-ից մինչև 400 գերվիշնեքի սպանուած է Օմգուրմանի առնելով: Վերջապէս գերի է բռնուած 3-ից մինչև 4 հազար գերվիշնեք: Զատ վերաւորներ քարէն էին գալիս մինչև քաղաքը կամ մինչև գետը:

Նյայտն ուրեմն, գերվիշնեքը կորցրել են գերիք 30,000 հոգի, մինչդեռ անգլիացիները կորուստը կազմում է այդ թուի միայն մի վաթսուներորդական մասը:

ԳՐԱՅՖՈՒՄԻ ԳՈՐԾԸ. — Փրանսիական կառավարութիւնը «հաւաստի գործակալութեան» միջոցով յայտարարում է, որ օտարերկրեայ ոչ մի պետութիւն ոչ մի հաղորդագրութիւն չի ուղղել Փրանսիական կառավարութեանը Գրայֆուսի գործին առիթով: Այդ կիսապաշտօնական հաղորդագրութիւնը պատասխան է լրագրական այն ստալոյ լուրերին, որ Գրայֆուսի գործի պատճառով իրենց պատերազմ է սպառնում Փրանսիային: Այսպէս, օրինակ, «Patrie» լրագրի հարկերէն էր, թէ Բրիտանիոյ իւր ամենալաւ բարեկամներից մէկին ասել է, որ իրեն ամենակէն չի հետաքրքրում Գրայֆուսի մեղադրը կամ անգի լինելը, այլ նա կամենում է խուսափել պատերազմից: Գրանից լրագրին այն եղբայրացութիւնն էր դուրս բերել, թէ Բրիտանիոյ ուղում է այնպէս անել, որ Գրայֆուսին արդար դուրս գայ:

Այսպէս, ուրեմն, մի կողմից հաւատացնում են որ՝ եթէ Գրայֆուսի գործը վերաջնուի, այն ժամանակ անպատճառ պատերազմ կը ծագի Փրանսիայի և Գերմանիայի միջև, իսկ միւս կողմից ասում են, թէ կառավարութիւնը կամենում է Գրայֆուսի գործը վերաջնուի, որպէս զի խուսափել Գերմանիայի հետ ունենալիք պատերազմից:

Մինչդեռ լրագրները շարունակում են մերկացումները: Այսպէս, «Siècle»-ն ասում է, որ Հանրիի խաղաղութիւնը յայտնի էր Միլլինի միմիտրութեանը: Միւս կողմից հաղորդում են, որ Հանրիի կեղծած նամակը, ինչպէս երևում է գիտութեան միմիտրութեան հաշիւներից, ծախուած էր այն՝ միմիտրութեան վրայ 2,000 ֆրանկով: Այստեղից եղբայրացում են, որ Հանրին համախոսներ է ունեցել: Լուրեր են շրջում, թէ ինչեւ նամակը կեղծելու գործը նա յանձնել էր Լըմեր-սիէ-Պիկարին, որին մի քանի ամիս առաջ կախուած գտան իւր սենեակում խիստ խորհրդաւոր պարզանքներով:

—Այս օրերն Էստերիայի դատական քննչի մօտ էր կանչուած Խրիստիան Էստերիայի տուած զանգառի համաձայն, բայց նա հրաժարուեց քննչի, մինչև որ իրեն չվերադարձնեն այն թղթերը, որ գրուել էր դատական քննչի Բերտիլլուսը: Որովհետեւ այդ պատճառով որոշուեց Էստերիայի ձերբակալել, այդ պատճառով նա փախաւ, և այժմ յայտնի չէ, թէ ուր է գտնուել: Միայն ասում են, որ փախել է արտասահման:

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

Զինական գրադիտութիւնը. — Երկնային կայքութեան մէջ ուսումը պարտադիր չէ:

Մասնաւոր ուսումնարանները յաճախում են միայն տղաներ, որովհետեւ աղջիկները, նրանց կարծիքով, չպետք է ունենան սովորելու: Ուսուցիչներն աշակերտներին սովորեցնում են միմիայն գրել-կարդալ: Ընթերցանութեան համար իրենց դիւր ծառայում է հին մի ձեռնարկ՝ որը պարունակում է իւր մէջ Գեոգրիկոսի վարդապետութիւնը և որը անգիր գրեւոր ուսուցիչները: Բոլոր չինացիների 80% միմիայն իրենց անունը գրել ու կարդալ կարող են: 10—15% օրէ կարդում են: Իսկ 5% հազիւ տեղեկութիւն ունին ազգային գրականութեան մասին: Այս բանի վրայ չպետք է դարձնալ, որովհետեւ սովորելը շատ դժուար է: չինական լեզուի մէջ կայ 200,000 խօսք, որոնցից իւրաքանչիւրը իւր առանձին գրեւոր ձևն ունի:

ՀԵՌԱԳՐՆԵՐ

ՄԱՐԴԻԻ, 4 սեպտեմբերի. — Պատգամաւորների ժողովն ընդունեց հաշտութեան արձանագրութիւնը:

ԺԸՆԵՒ. — Լուկկեզիի գաղութային, հաւանականաբար, հոկտեմբերին: Մարդասպան ասաց, որ եթէ ինքն իրաւիայում լինէր, անշուշտ կըրպանէր հումբերը թաղարներ:

ԳՆԵԳԻՍ. — Ծովակալ Նուրը պահանջեց, որ մօհմեդականները 24 ժամում գլխաւոր թափ լինեն: Բայց դրանից ծովակալը, կըրպանէր, որ 24 ժամում իւր ձեռքը անձնուին քրիստոնեաների ջարդի պարագլուխները, ինչպէս և քաղաքի վրայ տիրող բերդերը:

ՄԵՌԻՒ. — Քորէայի թագաւորն ու թագաժառանգը օգոստոսի 30-ին, Իրեկոյի, յանկարծ հիւանդացան ընթերցելուց յետոյ: Կատկածում են, որ մտադիր են եղել նրանց թունաւորել: Նրանք երկուսն էլ անօրջանաւոր վրայ են: 11 պալատական մարդ է ձերբակալուած:

ԺԸՆԵՒ. — Աւստրիայի կայսրուհի մարմինը դադարի մէջ գրուած տարան երկաթուղու կայարանը և գրին սգակիր վագոնի մէջ: Հողհանգստից յետոյ, գնացքը շարժուեց խորին լուսնի մէջ:

ՄԱՐԴԻԻ. — Ստապտոնի պատգամաւորների ժողովում կարգաց նիստերի դադարեցման վերաբերեալ հրովարտուեց:

ՏՈՒՄԿ. — Սեպտ. 2-ին երկաթուղու մարդատար և աղանդակիր գնացքների վճարով կանոնաւոր երթևեկութիւն է բացուած մինչև Իրկուսուկ:

ՆԱԽԿ ԽՄԲԵՐՈՒԹԵԱՆ

Ծարգելի պ. խմբագիր, Խոզորում եմ ձեր պատուական լրագրի էջերից մէկում տեղ տաք հետեւեալ երկտող նամակի:

Հազար անգամ է դուրս կոնստանտնուպոլիսի «Թաւրաթի» մասին, եւ էլ դժբախտաբար ստիպուած հազար մէկերորդ անգամն եմ գրում: Ինչպէս միջնադարեան պապերը իրենց համեմատում էին արեւելի հետ, ասելով թէ թագաւորները, հոգեւորականները և այլն բոլորն էլ իրենց լայն արեւելապապիցն են ստանում, այնպէս էլ մեր կոնստանտնուպոլիսի, ունենալով իրենց ձեռքի մետրիկա և մի քանի այլ վկայականներ տալու իրաւունքները, պապերի նման մի այնպիսի գիրք են բռնել ժողովրդի վերաբերութեամբ:

Այս տարի աւարտելով ներքինան գլխաւորը, եւ չկարողացալ ուսման վկայագիր ստանալ ծննդականիս սխալ լինելու պատճառով: Մայնք ամբողջ ծննդական ուղարկեցի Երևանի կոնստանտնուպոլիսի, որ սխալն ուղղեն և շուտով ուղարկեն, բայց յունիսի վերջերին իմ բարեկամ մեր Երևանից ինձ գրում է, թէ կոնստանտնուպոլիս նրան յայտնել են, որ քննութիւն կը կատարեն, կողմն և կողմաւոր են: Բայց, երևակայեցէք, անցաւ քննութիւնների ամիս յունիսը, անցաւ յոյնած քննողների հանգստացնող յունիսը, անցաւ այժմ էլ անցաւ նոր ընդունելութեան քննութիւնների ամիս օգոստոսը, դեռ երևանի կոնստանտնուպոլիսի պետի կատարի... Օգոստոսի 1-ին մի բողոք եմ ուղարկել թիւնակալ արք. առաջնորդին, բայց երևում է բողոքս էլ ուղարկել են Ալեքսանդր Գալաթի «ձայն բարձր» թղթից: Բողոքս համար:

Արդ, ես կուզեայի մի թիւնակալ բացառութիւն ինչպէս երևանի կոնստանտնուպոլիսի ծննդականին ուղարկելու համար, համարձակուելով խանգարել կոնստանտնուպոլիսի «Թաւրաթի» քաղաք և անշուշտ երազները աշխարհ՝ բռնել:

Յովհաննէս Պետրոսեան.

Խմբագիր-հրատարակիչ՝ ՍՊԱՆՈՒՄԱՐՆԻ ՍՊԱՆՈՒՄԱՐՆԻ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Հոյս տեսաւ
ԼԵՒՈՆ ԽԱՆ-ԱՂԵԱՆԻ
ԳԻՒԼԱՏՆՏԵԱԿԱՆ ԳՈՐԾԻՔՆԵՐ
ՆԻ
ՄԵՔԵՆԵՐ
բացատրական բառարանով և 250 նկարով:
Հրատարակութիւն Թիֆլիսի հայոց հրատարակչական ընկերութեան.
Գինը 50 ԿՈՒՊԻ:
Գիմի՝ ТИФЛИСЬ, Общество изданий армянскихъ книгъ.
(1004) 50—37

ԿԵՍԵՐԵԱՆ ՓԱՅՈՒՆ-ՕՍԼԱՅ
(Глянцъ Крахмаля)
Ինչպէս 2ՈՐ, այնպէս և ՊՏԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ փայլ տալու համար՝ հեղուկ դրութեամբ.
և նմանապէս
ԿԵՍԵՐԵԱՆ ԼԵՂԿ
ՄԳԻՏԱԿԵՂԵՆԻ ՀԱՄԱՐ
ԻՐ ՆՐԱՐՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՕԳՏԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ գերազանցում է սոյն տեսակ օտարեր կրպակ բոլոր արդիւններից:
Ծախու էայ
ԱՍԵՆ ՏԵՂ ԲՈՒՈՐ
աւելի նշանաւոր վաճառականների մօտ:

Ներքինան գլխաւորն աւարտած մի երկտաւարը ցանկանում է
ԱՅԿԱՐՏՆԵՐ ՊԱՏՐԱՍՏԵԼ
շատ ձեռնաւոր պայմաններով:
Հայտնի՝ Подицейван ул. домъ Цованова, № 15.
Այդտեղ ընդունում են գիշերօթիկ աշակերտներ:
5—4

Հոյս տեսաւ
ՀՐԱՏ. ԸՆԿ. ՀՐԱՏԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ
ՀԵՆՐԻԿ ՍԵՆԿԵՎԻՉԻ
ՅՈՒՐԻՍ
(QUO VADIS)
Վէպը, ներքին ժամանակից: Լեհերէնից թարգմ.
ՍՏ. ԼԻՍԻՑԵԱՆԻ:
(742 մեծադիր երես)
Գինը 1 ՐՈՒՔԻ 50 ԿՈՒ.
Գիմի՝ ТИФЛИСЬ, Армянское Издательское Общество.
(2001) 50—50

ԹԻՓԼԻՍԻ ՀԱՅՈՑ ՀՐԱՏ. ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
Հոյս տեսաւ
ՄԱՐԻԵՍ
(HOMO SUM)
Վէպ
Գերմաներէն բնագիրը թարգմանեց
ՍՏ. ՄԱՐԻԱՍԵԱՆԸ
428 երես, Գինն է 1 ՐՈՒՔԻ
Գիմի՝ Армянское Издательское Общество въ Тифлисе.
(1067) 50—11

ՄԱՆԿԱԿԱՆ ՊԱՐՏԵՋ
ՈՒՍՈՒՄԱՐՆԻ ԵՒ ՊԱՆՍՈՒՆ
Ս. ՊԵՏՐՈՍԵԱՆԻ
տեղափոխուեց Գիւրգէնի տուն, Պոլսից սկսեալ փողոց, ՔԱՐՈՒՆ: Ընդունելութիւնը կըրկուի սեպտեմբերի 1-ից: Մանկական պարտէզի, ուսումնարանի և պանսիոնի մանրամասն ծրագիրը (և նպատակը) կարելի է ստանալ օգոստոսի 27-ից:
(1092) 10—5

ԹԻՓԼԻՍԻ ԲԱՂԱՔՍՅՈՒՆ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆԸ

Կայտարարում է ի գիտութիւն ընդհանրութեան, որ իւր ատենաման սոյն տարուայ սեպտեմբերի 7-ին, օրուայ ժամը 1-ին, աճուրդ է նշանակուած կապալով տալու նոր վերաշինուած քաղաքային երկաթուղանի քարվանսարան (նախկին Զիօեի), որ գտնուած է բաղանիքների մօտ և բաղկացած է 4 խանութից, 12 սենեակից և երկու նիւսիքներից:
Աճուրդի մասնակցելը ցանկացողները կարող են պայմաններին տեղեկանալ բոլոր նիստի օրերը՝ օրուայ ժամը 9-ից մինչև 1-ը:
(1091) 3—3

ԾԱՆՈՒՑՈՒՄՆ

Հոյս է տեսել «ԲՆԱՐԻԿ ՄԱՆԿԱԿԱՆ» երկուպական ձայնագրութեամբ, որ յարմարեցրած է զաշնամուրի վրայ նուագելու և երգելու համար: «Բնարիկը» պարունակում է իւր մէջ 27 հատ մանկական ընտիր երգեր, պարերգեր և աղօթքներ, որ Ս. Էջմիածնի նախկին ուսումնական ժողովի կողմից ընդունուած է ի շարս լաւագոյն դասագրքերի: Արտասահմանի հայ գաղութների խորին ուշադրութիւնն ենք հրաւիրում այս գիւրամատչելի եղանակով կազմուած երգարանի վրայ, որ վաճառուած է Թիֆլիսի «Վենդերնական գրատվաճառանոցում», պ. Յովհ. Սուգանաճեանի երաժշտ. մագաղանում և ինձ մօտ: Ինչ գիտողները բացի մեծ վիճումից, նաեւ ճանապարհամարք չեն վճարում: Հատով՝ 1 ա. 50 կոպ., 50 օր. 1 ա. 20 կոպ., 100-ով գնողներին՝ 1 ա.: Ցանկացողները պիտի գիմեն այս հասցեով՝ Սիմֆերոպոլ — Կապարու քաւ. Յովհ. սէփեանցն:
(1038) 50—36

ԱՌԵՏՐԱԿԱՆ ԿՈՒՐՍԵՐ ԵՐԿՈՒ ՍԵՌԻ ԱՆՁԱՆՑ ՀԱՄԱՐ ՏԱՄՆ ԵՒ ԵՐԵՐՈՒՄԻ ԾԱՐԻ

Առեւտրական Կուրսերի նպատակն է մասնագիտական առեւտրական կրթութիւն տալ երկու սեռի անձանց և պատրաստել գործնական ճանապարհով հմուտ հաշուապահներ: Աւարտողներն ստանում են ատտեստատներ:

Աւանդելի առարկաները սրանք են. — 1) Առեւտրական Տնտեսութիւն, 2) Առեւտրական Թուրքանութիւն, 3) Հաշուապահութիւն (պարզ, կրկնակի և բանկային), 4) Թուրքանութիւն համբիշի վրայ, 5) Առեւտրական թղթակցութիւն 6) Առեւտրական և մուրհակի կանոնադրութիւն և 7) Կեղապրութիւն, (վատ ձևերի — ուղղելու): Ուսումն սկսուելու է սեպտեմբերի 15-ից: Ընդունելութիւնները, սեպտեմբերի 1-ից, ամենայն օր, առաւօտեան 10-ից մինչև 11-ը և երեկոյն ան 4-ից մինչև 8 ժամը, կուրսեր հիմնողի բնակարանում՝ Սուրբաղում, Ալեքսանդր Փրիդոնովի տանը, № 9, Սեղիկեակայա և Նազրեայա փողոցների անկիւնում: Ծրագիրն ու կանոնները կարելի է ստանալ ԶԻՒԱՂԵՍ եղբ. Ծովախանիքի բնակային գրասենեակում և կուրսեր հիմնողի բնակարանում: Օտարաքաղաքացիները դիմում են կուրսեր հիմնողին. — въ Тифлисе, С. П. Мануэляну.
(1053) 25—20.

ՖԻՆԱՆՍԵՐԻ ՄԻՆԵՍՏԵՐԻ ԹՈՅԼՏՈՒԹԵԱՐ ԱՌԵՏՐԱԿԱՆ ԿՈՒՐՍԵՐ (Баку, прачешная, домъ Теръ-Ованесова)

Կուրսերի նպատակն է տալ ունիվերսիտետի մասնագիտական առեւտրական կրթութիւն և պատրաստել հմուտ հաշուապահներ: Աւարտողները ստանում են ատտեստատներ: Կուրսերում աւանդում են՝ 1) առեւտրական թուրքանութիւն և թուրքանութիւն համբիշի վրայ, 2) հաշուապահութիւն՝ արդիւնաբերական-գործարանական, առեւտրական և բանկային, 3) Առեւտրական թղթակցութիւն 4) առեւտրական անտեսագիտութիւն 5) առեւտրական և մուրհակային օրէնքներ. 6) գեղապրութիւն և արագապրութիւն (ուղղացումն ձեռագիր):

Պարապրմունքները սկսում են սեպտեմբերի 20-ից: Ընդունելութիւնը՝ սեպտեմբերի 1-ից ամենայն օր՝ կուրսերում և «Եղբ. Ծովախանի և Բնիկ» Բազուայ բաժանմունքում... Օտարաքաղաքացի ունիվերսիտետի յարմարութեան համար կուրսերում ընդունում են գիշերօթիկներ: Կուրսերի կանոնադրութիւնը (уставъ) և մանրամասն ծրագիրը — տրւում են եւ ուղարկում են ծրագրաւ: Օտարաքաղաքացիները գիմում են կուրսերի հիմնողին՝ А. И. Теръ-Каспарову, Баку.
(1064) 25—19